

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ОБМЕЖЕННЯ РОЗМІРУ ПЕНСІЇ ПРАЦІВНИКАМ ПРОКУРАТУРИ

Кучма Ольга Леонідівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

У відносинах в сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування визначені певні межі (мінімальна тривалість страхового стажу, необхідна для призначення різних видів пенсій, мінімальна та максимальна сума, з якої справляється єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, мінімальний та максимальний розміри пенсій тощо), що нерідко стає предметом судового спору з органами Пенсійного фонду та причиною звернення до Конституційного Суду України.

Звернення до суду може бути зумовлене як незгодою із законодавчим регулюванням відносин у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, так і незгодою із тим як Пенсійний Фонд України тлумачить та застосовує норми законодавства.

Неодноразово предметом судових дискусій ставали норми ч.1 ст.2 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 08.07.2011 року №3668-VI та абз.6 ч.15 ст.86 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. №1697-VII якими встановлено, що «Максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим

категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, встановлених для осіб, які втратили працездатність. Тимчасово, по 31 грудня 2017 року, максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) не може перевищувати 10740 гривень.».

Пенсійний Фонд України при здійсненні перерахунку пенсій, призначених до набрання чинності Законом України «Про прокуратуру», обмежує перерахований розмір пенсії максимальною виплатою, обґрунтовуючи висновком Верховного Суду про те, що на осіб, яким пенсія перерахована відповідно до нормативно-правових актів, вказаних у статті 2 Закону № 3668-VI, та розмір якої перевищує максимальний розмір, встановлений цим Законом, поширюються приписи законодавства, чинні на час здійснення такого перерахунку¹.

Однак, згідно із п.п. 1 та 2 Прикінцевих Положень Закону України №911-VIII від 24 грудня 2015 (яким внесено зміни до вищезгаданих законів – встановлено обмеження розміру пенсії десятьма прожитковими мінімумами) цей Закон набирає чинності з 1 січня 2016 року та дія положень цього Закону щодо визначення максимального розміру пенсії застосовується до пенсій, які призначаються починаючи з 1 січня 2016 року.

Наразі Конституційним Судом України відкрито провадження з означеного питання.

¹ Постанова від 17 вересня 2021 р. №580/1285/20 / Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99686965> (дата звернення 08.11.2021)

Якщо особа є непрацюючим пенсіонером, і пенсія призначена їй до 01 січня 2016 року, то до визначення розміру пенсії не застосовуються обмеження максимального розміру пенсії, визначені абзацом шостим частини п'ятнадцятої ст. 86 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. Перерахунок пенсії та призначення пенсії є різними правовими категоріями і незаконно поширювати правові наслідки, передбачені для призначених після 01.01.2016 пенсій на пенсії, які були перераховані після 01.01.2016 року. Якщо особа набула статусу пенсіонера та отримала пенсію за вислугою років до 01.01.2016 року, подальші перерахунки вже призначеної пенсії не змінюють статусу одержувача пенсії, а лише змінюють розмір пенсії. Набрання чинності новим Законом України «Про прокуратуру» не припиняє статусу пенсіонера, особа продовжує отримувати пенсію за вислугою років відповідно до Закону України «Про прокуратуру», тому ототожнювати перерахунок пенсії із призначенням пенсії безпідставно.

Комплексний аналіз рішень Конституційного Суду України в сфері пенсійного забезпечення дає підстави для висновку, що Конституційний Суд України неодноразово вказував на недопустимість звуження чи обмеження розміру пенсійного забезпечення осіб, яким пенсія призначається спеціальними законами у зв'язку зі здійсненням особливої діяльності (судді, військовослужбовці, працівники правоохоронних органів тощо). Вказівку Конституційного Суду України на недопустимість обмежень права на соціальний захист у розрізі забезпечення достатнього життєвого рівня для згаданих особливих категорій громадян можна віднести й до обмежень, що стосуються пенсійного забезпечення прокурорів. Працівники прокуратури є особливою верствою населення, яка забезпечує своєю працею правопорядок у державі. Отже, звуження обсягу

існуючих прав працівників органів прокуратури, зокрема щодо рівня пенсійного забезпечення, є недопустимим².

Відповідно до Протоколу №1 кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів³.

Головне, при запровадженні нових умов пенсійного забезпечення дотримуватися розумного балансу між інтересами людини, суспільства та держави, дотримуватися принципу легітимних очікувань і вірно тлумачити норми законодавства.

² Конституційне подання щодо відповідності (конституційності) абзацу шостого частини п'ятнадцятої статті 86 Закону України від 14 жовтня 2014 року №1697-VII «Про прокуратуру» положенням частини першої статті 8, частин другої та третьої статті 22, частин першої та третьої статті 46 Конституції України : Конституційне подання від 23 січня 2017 р. №201-217/0/8-17 / Верховний Суд України. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/VSS00177.html (дата звернення 08.11.2021)

³ Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : Багатостороння угода (не СНД) від 20 березня 1952 р. ETS №009 / Країни-учасниці. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MU52012.html (дата звернення 08.11.2021)